

Pasojat e “fake news” në mjekësi ...

Dr. Fatmir BRAHIMAJ

President i UMSH-së

Gjithmonë e më shpesh po dëgjojmë se ky apo ai lajm është “fake news”(lajm i rreme: i trilluar). Edhe mjekësia s’ka shpëtuar nga kjo “mode”. Arsyet janë po ato: përfitim ndërmjet trillimeve e jo të vërtetave. Kushdo që beson, zbaton apo ndjek një thënie të rreme pëson në një moment zhgënjim, njeh më vonë dëmin e shkaktuar, kupton humbjen e pësuar, sheh mashtrimin që i kanë bërë. Por kur këto lidhen me shëndetin atëherë ndjesitë e mësipërme janë më të mëdha dhe të shumëfishta. Hera-herës gabimi është i pandreqshëm.

Mjekësia akoma nuk është një shkencë e saktë dhe ekzakte. Duke gjetur boshllëqe në teorinë e saj, sajohen lajme të pasakta ose gjysëm të pasakta, që hera-herës besohen lehtë nga shumë njerëz. Këtu ndikojnë edhe faktori objektiv: si vështirësi në diagnozën e saktë apo mjekimin e suksesshëm të ndonjë sëmundje apo procesi patologjik, mungesa vullnetit nga individ që duhet ti nënshtrohen ndjekjeve mjekësore afatgjate apo të vështira, vështirësi për të shkuar në vendin dhe kohën e duhur për të marë shërbim të caktuar shëndetësor, vështirësi në përballimin e kostove të shërbimit, egzistenca e alternativave të ndryshme në trajtimin e sëmundjeve që mund të krijojë dilemma tek i sëmuri. Shpeshtësia (frekuenca) dhe rastisja (incidenca) mjaft e shtuar e problemit psh: mbipesha, sëmundjet e zemrës apo enëve të gjakut, etj., që me larminë e tyre apo të tipave të njerëzve që përballen me to krijojnë terren për spekulim.

Në këtë kontekst sajohen mjete, barna që shpesh përgatiten në shtëpi, veprime apo procedura (pa asnjë bazë shkencore) që bejnë “mrekullira”, duke shëruar, korigjuar e trajtuar lehtë, me pak kosto, në një mënyrë të shpejtë, pa ose me shumë pak dhimbje, probleme, çrregullime apo sëmundje që kërcenojnë edhe jetën. Këto mjete “shpëtuese” promovohen nga refimet goje më gojë deri nëpërmjet hapësirave të bollshme të masmediave, faqeve të shtypit të përditshëm, programeve televizive ku sajohen edhe tavolina të rrumbullakta me teoricien pro dhe kundra etj, etj. Jo rrallë, ato kanë paraqitje, veshje apo ambalazhe modern.

Promovimi shume herë është mbreslënës, shpjegimi i efektshmërisë bëhet me një kompetencë për tu admiruar. Paraqitja e tyre maskohet herë si shkencore, herë tjetër si mjekësi popullore, alternative apo homeopatike, një herë tjetër si konstatimi i rastit që shpëtoi këtë apo atë e kështu stërhollimet e justifikimet janë të shumta, por gjithnjë gjoja të provuara, të sakta, rezultate të shkelqyera, pa asnjë dëm apo efekt anësor.

Kështu lexon apo dëgjon se:

- Të hash nje kos (GcMAF) me përbërje të veçantë (qumësht, probiotik, kulloshter) mund të shërohet nga një sërë sëmundjesh si: akne, alergji, autizmi, ekzema, hepatitis b dhe c, semundje të ndryshme autoimmune etj., si hiv apo edhe nga kanceri.
- Të pish duhan bie nga pesha,(pra, përveç mbipeshës shton edhe një tjetër faktor rreziku për shumë sëmundje).
- Të vaksinosh femijët shfaqet autizmi (Dihen qartë pasojat e vaksinimit në rritjen e sëmundshmërisë dhe vdekshmërisë apo sëmundjet infektive).
- Femrat duke shtuar periudhën e lindshmërisë, shtojnë jetëgjatësinë e bukurisë së tyre.
- Duke pirë çaj apo infuzione me gjethe të kësaj apo asaj bime arrihen “mbrekulli” në shërimin e shumë sëmundjeve të ndryshme.
- Me disa gjethe bimësh përgatitien pomade që shërojnë kanceret e lekurës etj., etj.

Pra çdo ditë dëgjojmë apo lexojmë “mbrekulli ” të tilla dhe disa herë njerëzit edhe nxitojnë ti zbatojnë këto, për të përfituar sa më shumë e sa më shpejt. Shumica e konsumatorëve të këtyre gjërave nuk pyesin fare se këto thuhet nga mjekët apo jo mjekë. A janë të certifikuara, vërtetuara nga organizma kompetentë si komisioni i bioetikës, shoqata të specialistëve, kontrolli i barnave apo organizmave kompetente që kanë detyrën, aftësinë dhe mundësinë për të vërtetuar saktësinë, vërtetësinë, dobinë apo dëmet e këtyre praktikave apo mjeteve. Në fund të fundit, a kanë një leje, licensë apo dokument që të saktësojnë metodat, barnat apo format e tjera vepruese, mbi shendetin e publikut, që do ti ligjeronte këto veprime?

Informacionet e marra në shumicën e rasteve nuk konsultohen me mjekun e familjes, specialistin që të ndjek për problemet të veçanta. Nuk merret prej tyre

një opinion për vërtetësinë, dobësi, rezultatet e mjetit apo metodës së re të dëgjuar, përpara se të zbatohet apo të përdoret ajo. Nga disa ndërpritet edhe mjekimi apo trajtimi i mëparshëm i këshilluar nga mjeku për të zbatuar gjithçka të re të sapo mësuar. Kjo është vërtetë e pafalshme.

Pasojat e këtyre praktikave janë mjaft të dëmshme në disa drejtime si:

1. Dëmtojnë shëndetin e atij që i zbaton në disa mënyra :
 - a. Metoda apo bari s'ka efekt dobiprurës të pretenduar mbi sëmundjen apo procesin patologjik egzistues. Ata përparojnë pa i penguar asgjë mjekuese.
 - b. Metoda apo bari i rremë ka efekte të dëmshme pra fiton dëmtime të reja përveç atyre që ke.
 - c. Vonohet diagnostikimi dhe trajtimi shkencor kur këto s'janë bërë nga mjekë, por bazuar nga informacione jo të sakta.
 - d. Prishen regjimet mjekuese, trajtuese apo ndjekjet mjekësore shkencore kur ato zvendësohen gabimisht me të tjera jo të sakta.
2. Dëmtohet emri, reputacioni i mjekut dhe i profesionit mjekësor.
3. Dëmtohen rëndë marrëdhëniet mjek-pacient si mjaft të rëndësishme në mbarëvajtjen dhe suksesin e trajtimeve mjekësore.

Trillime s'janë shaka. Ato nuk duhen nënvlerësuar as nga publiku as nga bluzat e bardha. Njerëzit që marrin këto "informacione" dhe që janë të interesuar për përdorimin apo zbatimin e tyre minimalisht duhet ti dyshojnë ato. Menjëherë duhet të këshillohen me mjekun e tyre (mjek familje apo specialist) për të saktësuar apo hedhur poshtë vërtetësinë e tyre, për tu siguruar nëse vlejnë për rastin sepse parimi bazë dhe i lashtë i mjekimit është: *"Mjekohet i sëmuri me sëmundjen që ka dhe jo thjesht sëmundja"*, pra kushdo duhet ta ngulisi në mendje pyetjen : **A është e vërtetë doktor se**?

Bluzat e bardha duhet ti mos i nënvlerësojnë këto **"fake news"** por të gjejnë format dhe mënyrat për të shpjeguar në kohë dhe në mënyrë të kuptueshme, të qartë dhe bindëse publikun jo vetëm për jovërtetësinë, por edhe dëmin e madh dhe rezikun potencial që përbën ky fenomen.